

F E M K E
R O O B O L

Gevangen
in
leugens

Wie kun je
vertrouwen, wat is
de waarheid

1

Rotterdam, mei 1919

Aloïs en ik stonden op de tram te wachten.

Het was zo warm dat ik zonder jas van huis was vertrokken en een dun dekentje over zijn schouders had gelegd.

De zonnestralen wonnen iedere dag meer aan kracht, ik kon niet wachten tot het zomer werd. Dan zouden we de stad ontvluchten en een paar weken naar tante Mathilde in Castelé gaan. Tegenwoordig waardeerde ik de rust van het dorp evenveel als Rotterdam. Dat was voor het uitbreken van de oorlog weleens anders geweest.

Mijn zoon kronkelde in mijn armen, zijn priemend vingertje wees naar alles en iedereen in zijn blikveld. Naar de groene hoge kronen van de platanen die zachtjes wuifden in de lentebries, naar onze medepassagiers die geduldig naast ons stonden te wachten. Naar een zwarte kat die overstak, naar een vogel die hipte in het zand.

O, om onze aardbol te zien door de ogen van een kind. Mijn leven werd er dragelijker door, het heelde iets van de wonden die ik in de afgelopen jaren had opgelopen.

De wereld kwam langzaam bij van de waanzin. In de landen om ons heen waren hele gebieden verwoest. Granaten en bommen hadden kraters geslagen in het landschap en de

steden. Tientallen jaren zouden nodig zijn om de gaten te dichten en de steden en dorpen op te bouwen. Loopgraven en versperringen van prikkeldraad hadden sommige gebieden ondoordringbaar gemaakt. Mannen, opgeroepen aan het begin van de oorlog, hadden iedereen die hen dierbaar was achterlaten. Jonge mensen, hun wensen, hoop, liefdes in de kiem gesmoord. Duizenden waren gestorven, begraven ver van huis, dikwijls in een ongemerkt graf.

Ons buurland, het land waarbij ik zelf betrokken was geraakt, likte haar wonden. De vele vluchtelingen vonden langzamerhand hun weg terug naar huis. We zouden nooit meer de oude worden. Hoe kon dat ook?

Een van de veranderingen ten goede was de strijd voor algemeen kiesrecht die in het voordeel van ons vrouwen was beslecht. Sinds 1918 zat Suze Groeneweg in de Tweede Kamer, kamerlid Marchant had een initiatiefwet ingediend voor actief stemrecht voor vrouwen. We hadden in de oorlogsjaren banen overgenomen van afwezige mannen, waren in het verzet geraakt, zelfstandig geworden.

Een kentering was op komst, een erkenning, al kwam deze rijkelijk laat. We zouden er komen, stap voor stap. Als mijn zoon volwassen zou zijn, zou de maatschappij er anders uitzien, vrouwvriendelijker, daar was ik van overtuigd.

En ikzelf? Ik glimlachte wrang, kuste Louwietjes bolle wangen. Het liefst zou ik vergeten wat er was gebeurd.

Maar dan zou ik weinig waarde hechten aan het wonder dat ik vasthield. Een wonder dat zo onverwacht was gekomen dat ik nauwelijks de tijd had gehad om eraan te wennen voor ik moest bevallen. Tegen de tijd dat hij geboren werd, was zijn vader verdwenen.

Tante had hem nog gezocht. Ik was ervan overtuigd dat hij onvindbaar wilde blijven. Ik nam het hem niet kwalijk. Ik gaf hem op.

Na de geboorte van mijn kleine man had ik naar een baan gezocht. Ik had bij mijn tante kunnen blijven, maar ook zij had geleden onder de oorlog en het werd tijd dat ik voor mezelf zorgde. Ik was teruggegaan naar Rotterdam, de stad waar ik was geboren.

Ik vond een kamer bij een hospita. Ze was weduwe, haar man was in 1912 gestorven aan een hartaanval, ze verhuurde om het hoofd boven water te houden.

‘Alleen jullie tweeën?’ vroeg ze toen ik aanbelde, de advertentie in mijn hand.

‘Ja, mijn zoon en ik,’ antwoordde ik.

‘Waar is de vader?’

Ik beet op mijn lip. ‘Vermist geraakt aan het front.’ De leugen rolde zo uit mijn mond, een staartje van een heel web aan leugens dat ik lange tijd had gesponnen. Het deed er niet toe welke redenen ik had gehad, ik was vast van plan geweest om voortaan de waarheid te vertellen. Voor hém, mijn kind. Niemand wilde ouders hebben die hem bedrogen.

Maar was het wel een echte leugen? Aloïs’ papa was weg, onzichtbaar voor iedereen die hem kende, hij leefde zijn eigen onwaarheden, ver weg van ons, vermoedelijk onder een valse naam. Het was geen alias die ik had kunnen opsporen en geloof me, ook ik had mijn best gedaan net als tante Mathilde.

‘De oorlog heeft ons allemaal getekend,’ zei de vrouw tegenover me. Ze glimlachte, stak haar hand uit naar de kleine. ‘Een Duitse soldaat?’

Mijn zoon bekeek haar met grote, ernstige ogen. Het waren de ogen van zijn vader, in al zijn facetten, in al hun schoonheid.

Soms werd het me te veel. De liefde voor de man had me week gemaakt, maar de liefde voor dit kind maakte me juist sterk. Ik zou altijd voor hem vechten. Zelfs als het betekende dat ik mijn nieuwe principes opzij moest zetten en niets anders dan een leugen kon vertellen.

Ik kietelde Louwietje onder zijn kin. Hij barstte in lachen uit, kletste met zijn kleine handen tegen mijn gezicht. Het was een vrolijk kind, heel anders dan zijn vader, die een wat melancholische inslag had gehad. Desondanks hadden we vaak gelachen, maar zijn ernst had de boventoon gevoerd en mijn blijmoedige natuur had niet helemaal kunnen voorkomen dat zijn lach vele malen in zijn keel was blijven steken. Beschermend ook, totdat hij me liet vallen en ik mijn eigen koers moest varen.

‘Een soldaat, ja,’ zei ik. Ik streek Aloïs’ haren. ‘Hij heeft zijn zoon nog niet gezien. We blijven hopen dat hij terugkomt.’

‘Ik ben mevrouw De Winter. De kamer is op de tweede verdieping. U kunt de keuken gebruiken. Licht uit om tien uur, geen herenbezoek.’

Ik moest bijna lachen om die laatste opmerking. Ik had mijn buik vol van mannen. Alleen deze kleine in mijn armen zou voortaan mijn genegenheid krijgen.

De tram kwam piepend tot stilstand, we stapten in en vonden een plaatsje op een van de dwarsbanken. Twee mannen gingen tegenover me zitten, de plekken naast me bleven leeg.

Toch hield ik mijn zoon op mijn schoot, het warme lijfje tegen me aangedrukt. Hij rook naar schoon wasgoed en die typische kindergeur die iedere moeder onmiddellijk herkent.

Als je me twee jaar geleden had gezegd dat ik, een vrouw die nog niet voor een muis kon zorgen, een zoon zou krijgen, had ik het niet geloofd. Desondanks bracht ik het er beter vanaf dan ik had kunnen vermoeden.

Aloïs drukte zijn neus tegen de ruit. Op wiebelende beentjes ging hij staan, ik was bang dat hij van de houten bank zou rollen. Ik maande hem: ‘Louwietje, op je billen.’

Hij giechelde, trok aan mijn haar. Ten slotte ging hij weer zitten en stak hij zijn duim in zijn mond. Ik gaf hem een kus op zijn hoofd.

Toen hij weer onrustig werd, trok ik de caleidoscoop die ik altijd bij me droeg uit mijn rokzak. Om hem te vermaken draaide ik aan de koker. Ik liet hem kijken naar de veranderende kleuren en vormen. Hij maakte geluidjes van plezier.

De tram stopte bij de volgende halte, meer mensen stapten in. De twee mannen hupten van het balkon aan de achterkant van de wagon.

Iemand schuifelde door het gangpad. De zwaaiende, lege mouw die op de plaats hing waar ooit zijn rechterarm had gezeten, trok direct mijn aandacht. Pas daarna keek ik naar het gezicht.

Mijn hart klopte in mijn keel, ik kreeg het warm. Mijn mond was kurkdroog. Ik wilde opspringen. Ik had de neiging om zijn naam te roepen, op zijn schoot te klimmen, mijn gezicht in zijn hals te duwen. *Éloi*. Als bevroren, staarde ik hem aan. De caleidoscoop gleed uit mijn hand, ik kon hem nog net tegenhouden voor hij op de grond viel.

Éloi liet zich zakken op dezelfde plek waar een paar minuten geleden de andere twee passagiers nog hadden gezeten. Hij keek niet om zich heen, boog zijn hoofd.

Hij hield zijn ogen gericht op de glanzende neuzen van zijn pas gepoetste schoenen. De blik in zijn ogen was zo leeg dat ik bang was dat ik in tranen zou uitbarsten.

We reden verder, de tram schommelde heen en weer in zijn spoor.

Ik probeerde de moed te verzamelen om hem aan te spreken voordat hij zou uitstappen.

Het leek me ondraaglijk als we niets tegen elkaar zouden zeggen. Daarvoor was hij te belangrijk geweest in mijn leven, nog steeds belangrijk genoeg, als ik eerlijk was.

Aloïs brabbelde iets onverstaanbaars, hij trok aan de ca-leidoscoop en probeerde aan de koker te draaien.

De beweging trok de aandacht van mijn medepassagier. Hij keek op. Zijn ogen werden groot. Ik wist dat hij me herkend had.

Heel even dacht ik dat hij zich zou afwenden, alsof ik lucht voor hem was. De laatste keer dat wij elkaar hadden gezien, waren we met ruzie uit elkaar gegaan.

‘Julia?’ Zijn vraag klonk verwonderd, alsof ik de allerlaatste persoon op aarde was van wie hij had gedacht dat hij haar zou tegenkomen.

Ik knikte. Mijn keel was nog steeds dichtgesnoerd, ik hoestte kort.

‘Is dat jouw kind?’

‘Ja.’ Ik perste het woord eruit. Kijk naar zijn ogen, wilde ik zeggen. Kijk naar ons, zie ons echt. Laat ons nooit meer gaan.

Maar ik zei niets. Als een waanzinnige probeerde ik me

zijn gezicht in te prenten. De fijne lijntjes langs zijn mond en neus. De ogen die altijd zijn emoties weerspiegelden, al probeerde hij ze te verbergen. De slanke gestalte die in een ander leven zo soepel en lenig was geweest dat hij zich in allerlei bochten had kunnen wringen.

Ik was ervan overtuigd dat hij een spookverschijning was, opgeroepen door mijn eigen gedachten en dat hij over een paar minuten zou verdwijnen wanneer ik zelfs maar knipperde met mijn ogen. Ik droomde vaak van hem, hij liet me niet met rust.

Voor ik helemaal wakker was stond ik mezelf dan toe te denken aan een leven waarin hij de grote rol speelde die hij had gehad voordat het oorlog was geworden en alles was veranderd. Wij waren veranderd.

Het was onmogelijk om niet te knipperen. Hij zat er nog steeds.

Hij boog zich voorover naar Aloïs. ‘Dag jochie,’ zei hij. ‘Vind je het leuk om in de tram te zitten?’

Aloïs wees naar buiten, zei iets onverstaanbaars. Éloi lachte. ‘Een mooi jongetje,’ zei hij. Zijn ogen bleven triest.

De bel van de tram klingelde ten teken dat hij zou stoppen.

Éloi keek om zich heen. Hij stond op.

Nee. Hij zou de tram echt verlaten zonder dat we met elkaar hadden gesproken. Hij zou in rook opgaan, ik zou hem weer niet kunnen vinden. Ik had zoveel te vragen, zoveel te vertellen. Ik stond ook op, zette het kind op mijn heup. De stap naar voren in de remmende tram zorgde ervoor dat onze schouders elkaar raakten.

Eens hadden we van elkaar gehouden, al hadden we van

alles tussen ons laten komen. Was er geen enkele mogelijkheid dat we opnieuw konden beginnen?

‘Ik moet er hier uit,’ zei Éloi. Hij lachte niet meer.

Ik pakte zijn mouw beet. Het was de dichtstbijzijnde, de lege. Ik was me bewust van de symboliek. Het was slechts lucht die ik kon grijpen, wat hem betreft.

Hij bleef staan. Haalde zo diep adem dat ik zijn borstkas op en neer zag gaan. ‘Zou je iets met me willen drinken, Gansje?’ vroeg hij onverwachts.

Mijn lippen plooiden zich in een brede glimlach. Alles in me juichte.

‘Ja, zei ik. Ik streek over zijn linkerarm. ‘Heel graag.’

Kan hun liefde de oorlog overleven?

Zomer 1914. De Belgische Éloi en zijn Nederlandse partner Julia reizen als koorddansers mee met circus Colombari. Hun leven komt abrupt tot stilstand als de oorlog uitbreekt en hen uit elkaar scheurt. Het eens zo hechte duo raakt steeds verder van elkaar verwijderd. Éloi gaat als oorlogsvrijwilliger naar het front, terwijl Julia in Engeland een opleiding krijgt als spionne.

Hun paden kruisen elkaar weer in Antwerpen. Maar oorlog verandert een mens. Éloi kampt met zijn eigen demonen, en Julia is niet langer het onschuldige, volgzame meisje dat alles doet wat hij zegt. Is er een kans om hun band te herstellen?

In haar historische romans combineert Femke Roobol uitgebreid historisch onderzoek met levensechte personages en spannende verhaallijnen. Voor *Gevangen in leugens* dook ze in het leven in het Vlaams-Nederlandse grensgebied tijdens de Eerste Wereldoorlog.

NUR 342

